

# גריינהרע ביימערער

אונטער די גריינקע  
בוימער  
שפילען יך משו לאך  
שלמה לאך  
...  
אויסער זאל זיין ווישע  
קערלאך  
פאר אייערע כשר'ע  
אמעלאך!  
ח.נ.באלק

## 2-וועכנטלעכער אידיאטישער קינדער-זשורנאל. אינהאלט:

מיינלעכע הינטער ליד (שיר מיט נאטן) —  
טעקסט פון ד. ש. א. ר. — מוזיק י. ענגעל  
א ברויזעלע פון א קליין מידעלע צו איר מאמען (שיר)  
רעזע פון א. ל. א. ק. ס.  
ענטמער פון דער מאמען צום מידעלע (שיר)  
ליינלע-שנייטלע . . . . . לעטן עלבס  
מעסיות פון א קליינעם וואנדערער (ערווערונגען פון  
א יידישן ינגל אין אוקראינע בעת דער מלחמה און  
פארגאסען . . . . . דראכלער  
דער 100-יאריקער יוביליי פון דעם שוועבעלע  
אין דער מאמע . . . . . ד. ה. נאמבערג  
די רעטענישן (פאלקסמעשה) דערציילט: מ. וואנאמאריט  
חיימסאן פארשריבן: ש. באסטאמסקי  
אמאליקע בעלי טובות (סאנעס פון דער „טאקע“) מיט,  
אויסגעשניטן און צוגעפאסט פאר א שול-פארשטעלונג  
פון ש. באסטאמסקי  
אונדזער קלוב דאס מיינלעכע ווינקל א. א.



ארויסגעגעבן פון פארלאג  
„נייע יידישע פאלקסשול“, ווילנע.

דירעקט:

Wilno, Stefańska 24 m. 28.

7 (17) 15 יאנואר 1928 №

אבאנעמענט-פרייז פאר פוילן: א יאר (20 נומערן) — 7 גילדן, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 4 גילדן.  
פאר אויסלאנד: א יאר (20 נומערן) — 120 סענט, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 60 סענט

פרייז פון נומער 50 גראשן (6 סענט).



ווילט איר, אז אייערע קינדער

זאלן זיין געזונט —

אבאגירט דעם איינציקן יידישן צווייטוואכיקן  
זשורנאל פאר היגיענע און מעדיצין

## פאלקסגעזונט

(6-טער יארגאנג)

אויסגאבע „טאָז“ „אָזע“

רעד. ד"ר צ. שאבאר (ווילנע)

פריי: א יאר — 6 גילדן; א האלב יאר —  
3 גיל; א פערטל יאר — 1.50 גיל.

אדרעס: „Folksgezunt“, Wilno, M. Po-  
hulanka 18, P. K. O. 80.604.

פאר אבאגענטן גרויסע הנחות אויף די קאמ-  
פלעטן פון די פריערדיקע 5 יארגענג.

## אכטונג, שוידן!

שוין דערשינען די נייע אויסגעבערעטע און פאר-  
גרעסערטע אויפלאגע פון דער כרעסטאמאטיע

## לעבעדיקע

## קלאנגען

(—) פארן II-טן לערניאר. (—)  
פון ש. באסטאמסקי און כו. היימסאן

## אונדזערע אומזיסטע פרעמיעס!

די יאריקע אבאגענטן פון די „ביימעלעך“ וועלן  
באקומען פאלגנדיקע אומזיסטע פרעמיעס:

(1) זאמלונג וויסנשאפטלעכע קונצן

(2) רעכטס.

(3) קונדס № 4.

(4) מעשהלעך פון עזא, העפט 4

(5) זאמלונג שול-טעאטער № 1.

די פרעמיעס באקומען גלייך די יאריקע אבאגענטן, וועס  
צאלן זיין סארויס. די, וועס צאלן זיין א טייל, וועלן בא-  
קומען די פרעמיעס ביים איינצאלן דאס באנצע אבאגענט, געלט.  
סאראיאריקע אבאגענטן, וועס האבן איינגעצאלט 4 גילדן,  
וועס פונדערגעשיקט אומזיסט — זאמלונג יידישע פאלקס-  
רעסענישן און מעשה דילח ריינה. ווער עס האט נאך די  
ביכלעך ניט באקומען, ווערט געבעטן וועגן דעם צו  
מעלדן אין רעדאקציע.

א הארציקן מזל-טוב

אונדזער פלימעניצע און שוועסטערקינד

חנה מילייקאווסקי

צו איר חתונה

מיט ה' עזריאל פיגעלמאן

פאמיליע באסטאמסקי.

משה צעשינסקי

פון שיקאגא

2720 W. Division str.

קויפט

אלטע יידישע אויסגאבן.

וואס האבן א ליטערארישן ווערט.

ביי משה צעשינסקי באקומט מען די

„גרינינקע ביימעלעך“

און אלע אויסגאבן פון פארלאג

„נייע יידישע פאלקסשול“

דער פארלאג „נייע יידישע פאלקסשול“ האט  
שוין ארויסגעגעבן פאלגנדיקע קינדער-פיעסן:

- (1) פריילינג קומט . . . . . 35 גר.
- (2) דער דין-תורה מיטן ווינט פון י. ל. פרץ  
(אינסצענירונג) . . . . . 25 גר.
- (3) שרה בת טובים פון י. ל. פרץ (אינסצענירונג). 25 גר.
- (4) דער טארטערטער פסח פון שלום עליכם  
(אינסצענירונג) . . . . . 50 גר.
- (5) מוחים-שפילן (אחשוורוש-שפיל און יוסף-שפיל). 60 גר.
- (6) פעטער שניידער פון מ. בראדערזון (גר. ביים. № 2)
- (7) דער בינשעק-פון א. פאזי, גר. ביימעלעך-10-9  
אויף א באזונדערע פראכטיאויסגאבע. . 1.35 ג.
- (8) המן וויל צונגענען דעם גראנער-ג. איינבינדער  
ביימעלעך-7 №
- (9) אליהו חנביאס כוס-ח. ריוונבלאט-ביימעלעך-8 №
- (10) ווען דער לערעה איז ניטג-י. הארצוויץ-ביים. 11.
- (11) דער הינער-שטרייך-פון שלום עליכם
- (12) זאמלביכל, שול-טעאטער-1 №
- (13) זאמליקע בעלי טובות מרס, ביים. 3-6.







בימעלען.

רעזע פרץ-לאקס.

## א בריוועלע פון א קליין מיידעלע צו איר מאמען.

געקומען פון פראסט-לאנד א זיידע,  
א קאלטער אזא און א בייזער —  
פארצויגן מיט אייז-שטיק די פענצטער,  
מיט שנייען פארשטן די הייזער.  
דער לויטערער פריילעכער הימל  
ז'געוואָרן ווי זשאווערדיק-בלייען,  
און מענטשן זעען אויס — ליליפוטן,  
פון צרות געבויגן אינדרייען.

טייערע מאמעשי מיינע!  
האָב נישט אויף מיר קיין פאריבל —  
די טעג זיינען קורץ דאָ און כמארנע,  
כ'באווייז נישט צו שרייבן א בריוול.  
און וואָס קאָן איך שרייבן דיר גוטס דען?  
ביי אונדז זיינען שלעכטע בלויז ניסן —  
מ'האָט קינדער פארשפארט אין די שטובן,  
מ'לֶאָזט נישט אַרויס אויף די גאסן...

מ'זאָגט, אז די וועלט האָט געזינדיקט.  
האָט גאָט זי פארקאוועט אין קייטן.  
מאמעשי, שרייב מיר א בריוול  
און זאָג מיר, וואָס זאָל דאָס באדייטן!

## ענטפער פון דער מאמען צום מיידעלע.

קינדעלע איינציקס און טייערס!  
באקומען דיין קורצינקן בריוול.  
קאָן אויף א קינד דען א מאמע  
בייז זיין און האָבן פאריבל?

נישט שרעק זיך פאר זיידעס פון פראסט-לאנד —  
ס'האָט קיינער קיין שלעכטע כוונות.  
די שנייעלעך קומען פון גאָט דאָך —  
פאר קליינינקע קינדער — מתנות.

ס'זאָל צארטינקע קינדערשע פיסלעך  
ווייך זיין און וואַרעם צו טרעטן,  
ר'זאָלט קאָנען מלאַכימלעך ווייסע  
און ליאלקעס בריליאנטענע קנעטן.

דיין שליטעלע שטייט דאָ פאראיינזאמט,  
מיר טרוימען און בענקען צוזאמען,  
כ'ווינטש דיר א פריילעכן חנוכה,  
זע, נישט פארגעס אָן דיין מאמען!





לעצן עלבע.

## לייעלע=שנייעלע.

— ווייל מיין נאָמען איז לייעלע.  
 — קענסטו דאָך ווערן אַ פיייעלע?  
 — ניין, איך וויל נישט זיין קיין פיייעלע!  
 — האָט געזאָגט לייעלע.  
 — פאָרוואָס? — האָט געפרעגט די אלטע — פאָרוואָס? — און אַ ריב געטאָן די נאָז.  
 — ווייל אז איך וועל ווערן אַ פיייעלע — האָט געענטפערט לייעלע — וועל איך דאָך דארפן גיין אין וואַלד, וועט אַ וואַלף זיך קומען צורוקן און ער וועט מיך נאָך פארצוקן.  
 — נו! — האָט די אלטע געזאָגט: — אויב דו ווילסט נישט זיין קיין פיייעלע, קענסטו דאָך ווערן אַן אייעלע?  
 — איך זאָל ווערן אַן אייעלע? — האָט זיך צעלאַכט לייעלע.  
 — וואָס איז דאָ צו לאַכן? — האָט געזאָגט די אלטע און גענומען מיטן נאָז מאַכן.  
 — אז איך זאָל ווערן אז אייעלע — האָט געזאָגט לייעלע — קען מען מיך דאָך אָפקאָכן און אויפּעסן!  
 — נו — זאָגט די אלטע און נעמט הוקען אין די הענט אין די קאלטע — אויב דו ווילסט נישט זיין קיין פיייעלע און דו ווילסט אויך נישט זיין קיין אייעלע, קענסטו דאָך ווערן אַ הייעלע?  
 — אַ הייעלע? — האָט זיך צעלאַכט לייעלע.  
 — נו, וואָס איז דאָ ווידער צו לאַכן? — האָט געזאָגט די אלטע, רייבנדיק די הענט די קאלטע.  
 — ווייל, אז איך זאָל ווערן אַ הייעלע —

אמאָל איז געווען אַ מיידעלע, לייעלע. איז זי געווען קלאָר און גרינג ווי אַ שנייעלע. און דערפאר האָט מען זי טאָקע גערופן: לייעלע=שנייעלע. איינמאָל זאָגט לייעלע=שנייעלע: — אז מען רופט מיך לייעלע=שנייעלע, וועל איך טאָקע ווערן אויף צון אמתן אַ שנייעלע!  
 האָט זי געוואַרט, ביז ווינטער איז געקומען. און אז ווינטער איז געקומען און די ווינטן האָבן גענומען ברומען, איז לייעלע=שנייעלע אַרויס אין דרויסן, שטיין און וואַרטן אויף אַ שניי. שטייט זי אזוי און וואַרט. און עס בלאָזן די ווינטן אי פון פאָרנט, אי פון הינטן. ערשט עס גייט פאָרביי אַ פרוי אַן אלטע, אַן אַנגעפראָרענע, אַ קאלטע. און עס מאַכט די פרוי: „אוי-אוי!“ פּרעגט לייעלע=שנייעלע: „וואָס עכצעסטו? וואָס קרעכצעסטו?“ ענטפערט די פרוי ווידער מיט אַן אוי: — ווייל איך בין אַן אלטע, אַן אַנגעפראָרענע, אַ קאלטע!  
 און דערנאָך פּרעגט די אלטע ביי לייעלע=שנייעלע: — און דיר איז גאָר נישט קאלט?  
 — ניין, איך בין נישט אלט און מיר איז נישט קאלט — האָט לייעלע=שנייעלע געענטפערט.  
 — און וואָס שטייסטו און וואַרטסט אין דרויסן? — האָט די אלטע געפרעגט.  
 — ווייל איך וויל ווערן אַ שנייעלע — האָט געענטפערט לייעלע.  
 — פאָרוואָס עפעס אַ שנייעלע?



דער שניי איז געקומען און די שניי-  
עלעך האָבן זיך צו דער אַרבעט גענומען.  
זיי דרייען זיך און פרייען זיך. און ליי-  
עלע האָט גענומען שפּרינגען און זינגען:  
— שנייעלעך, דרייעלעך.

נעמט מיך אַריין אינמיטן!  
און די שנייעלעך האָבן איר געענט-  
פערט:

— לייעלע=שנייעלע.

גיי און נעם אַ שליטן!

איז לייעלע אַוועק אין הויז און איז  
באַלד מיט אַ שליטן אַרויס.

און לייעלע האָט זיך געזעצט אויפן  
שליטל, און — היידא! שליטל — אַרויף,  
שליטל — אַראָפּ! און לייעלע איז פאַר-  
שנייט פון די פיס ביזן קאַפּ, אַזוי, אַז  
לייעלע האָט שוין אויסגעזען ווי אַן  
אמתער שנייעלע.

די שנייעלעך דרייען זיך און פרייען  
זיך און אויך לייעלע דרייט זיך און  
פרייט זיך.

די שנייעלעך האָבן זיך איינגעמאַ-  
טערט און אויך לייעלע האָט זיך איי-  
געמאַטערט. די שנייעלעך האָבן אויפ-  
געהערט צו דרייען זיך, און אויך לייעלע  
האָט אויפגעהערט.

לייעלע האָט זיך געזעגנט מיט די  
שנייעלעך, און איז אַוועק אַהיים.

זי איז אַריין אין שטוב אַ פאַרשניי-  
טע, אַ פאַרווייטע. די מאַמע האָט זי דער-  
זען, האָט זי געגעבן אַ געשריי:

— אוי, ווי! ביסט דאָך אינגאַנצן  
אין שניי!

— איך בין דאָך געווען אַ שנייעלע! —  
האָט געענטפערט לייעלע.

האָט געענטפערט לייעלע — קאָן דאָך  
נאָך קומען אַ פערד און מיך אויפּעסן!  
— נו — האָט געזאָגט די אלטע און  
באַהאַלטן די הענט די קאַלטע — אויב  
דו ווילסט ניט זיין קיין פייעלע און ניט  
קיין אייעלע און אויך ניט קיין הייעלע,  
טאָ פאַרוואָס זאָלסטו ניט זיין קיין טיייעלע?  
דאָ האָט זיך נאָך שטאַרקער צעלאַכט  
לייעלע:

— גאָר אַ טיייעדע?

= וואָס איז אַזאַ געלעכטער, לייעלע?  
— ווייל איך זאָל ווערן אַ טיייעלע —  
האָט געזאָגט לייעלע — וועט מען דאָך  
מיך פאַרבריען אין טיי, וועט צו מיר  
דעמאָלט זיין אַז אַך און ווי!

— נו, איז ווילסטו ווערן אַזוי ווי דו  
האָסט געזאָגט נאָר אַ שנייעלע?

— יאָ — האָט געענטפערט לייעלע.  
— איז וואָס וועט זיין די גוטסקייט?  
האָט די אלטע געפרעגט און די הענט  
נאָך טיפער פאַרשטעקט.

— די גוטסקייט? — האָט געענטפערט  
לייעלע — אַז מע איז אַ שנייעלע, דרייט  
מען זיך און פרייט מען זיך, און ווידער  
האָב איך דאָך דיר געזאָגט, רופן מיך  
אַלע „לייעלע-שנייעדע“, וויל איך דאָס  
טאַקע זיין.

— געזונטערהייט! אַז דיר איז ליב,  
איז מיר נאָך! — האָט געזאָגט די פרוי,  
מאַכנדיק „אוי, אוי!“ און אַוועקגייענדיק  
אַזוי.

און לייעלע-שנייעלע איז געבליבן  
וואַרטן אויפן שניי.

איינס און צוויי, אַ בלאָז און אַ דריי,  
און אַט קומט דער שניי!





## מעשיות פון א קליינעם וואַנדערער.

(ערינערונגען פון א יידישן יינגל אין אוקראינע בעת דער מלחמה און פאַגראַמען).

פון י. דראַכלער.

1.

### אין דאָרף.

דאָ, אין קאַנאַדע, רופט מען מיך שלמהלע וואַרשעווער; אין וואַרשעווער קינדער-היים פאַר אוקראַינער יתומים האָט מען מיך גערופן שלמהלע לעמבערגער; אין דער אמתן אָבער בין איך נישט קיין וואַרשעווער און נישט קיין לעמבערגער, נאָר אַ זאָוואַליער גאָר, אַ דאָרף אַזאָ לעבן קאַמענעץ-פּאָדאָלסק.

געוואָלט וואַרטן, ביז די מאַמע וועט קומען. ס'איז געווען זומער. איך, די באַבע און דער באַבעס מיידל חוה זיינען געזעסן אין דרויסן אויף דער באַנק. די באַבע האָט מיר דערציילט מעשיות וועגן דער מלחמה מיט די דייטשן. מיין טאטע, האָט זי געזאָגט, איז אויך אויף דער מלחמה. ער שלאָגט גוט די דייטשן און האָט שוין באַקומען דערפאַר פונם קייסער צוויי מעדאַלן. נאָר קיין בריוו פון אים האָט מען שוין לאַנג נישט באַקומען. איך האָב, געדענקט איך, געוואָלט פרעגן די באַבע, פאַרוואָס מיין טאטע איז ברוגז מיט די דייטשן און שלאָגט זיך מיט זיי, האָט זי זיך פלוצים צעוויינט, די באַבע. געוויינט, געוויינט און גאָר מיר געהייסן בעטן גאָט, אז מיין טאטע זאָל זיין געזונט און גיך אַהיים קומען.

דערווייל האָב איך דערהאַרעכט, ווי מע פאַרט.

אונדזער הויז איז געשטאַנען אין עק דאָרף ביים וועג. דער וועג קיין קאַמענעץ האָט זיך געצויגן איבער אַ באַרג, און אז מ'איז געפאַרן פונם באַרג, האָט מען ביי אונדז געהערט. איך האָב געוואוסט, אז דאָס פאַרט די מאַמע. האָב אין פאַרמאכט אַזוי די אויגן און געוואָלט טרעפן, וואָס פאַר אַ לעדערל זי וועט מיר ברענגען, אַ געלס אָדער אַ שוואַרצס. איך האָב געוואָלט אַ שוואַרצס מיט אַ גלאַנק, ווי ביי אַן אוריאַדיק. דערווייל איז די פור צוגעפאַרן. איך האָב אַ פרעג געטאָן די מאַמע וועגן לעדערל. האָט זי געשוויגן. און אז די באַבע איז צו איר צוגעגאַנגען און זי געפרעגט וועגן אַ בריוו פונם טאטן, האָט זי זיך שטאַרק צע-וויינט, די מאַמע. איך האָב שוין אויך געוואָלט אָנהייבן וויינען. האָט מיך מאַקסיס, דער גוי פון די פערד, גענומען אויף די הענט און מיר

ווען איך בין נאָך געווען אַ קלייניקער, האָב איך, געדענקט איך, זייער געוואָלט זיין אין קאַמענעץ. איך האָב ליב געהאַט אָט די שטאָט, ווייל דאָרט, האָב איך געוואוסט, זיינען פאַראַן אַ סך שיינע און גוטע זאַכענעס. מיין מאַמע פלעגט פאַרן קיין קאַמענעץ יעדן דאָ-נערשטאָג און מיר ברענגען פון דאָרט אַמאָל צוקערקעס, אַמאָל אַ פייפּעלע, אַ טרובאַטשל אָדער אַן אַנדער זאַכענע. יעדעס מאָל, ווען זי איז געפאַרן קיין קאַמענעץ, האָט זי מיר גע-מוזט עפעס ברענגען. אפילו אַ ביקסל מיט פיסטאַנעס האָט זי מיר אויך געקויפט. טאַקע אַן אמתע ביקס מיט אַ שפיז, ווי ביי מיין טאטן, וואָס אויפן בילד.

נאָר קיין לעדערל האָט זי נישט געהאַט די ביקס מיינע. איך האָב זי געוואָלט טראָגן אויפן לעדערל, ווי מיין טאטע-אָזוי, אז פון פאַרגס אויף דער ברוסט זאָל אויסקומען דאָס לעדערל און פון הינטן איבערן רוקן זאָל זיך די ביקס אליין האַלטן. מיין מאַמע האָט מיר צוגעזאָגט אַזאָס צו ברענגען. און קומענדיקן דאָנערשטאָג איז זי טאַקע געפאַרן קיין קאַמענעץ.

יענעם דאָנערשטאָג, געדענקט איך, האָבן מיר זייער לאַנג געוואַרט אויף דער מאַמע. איך האָב נישט געוואָלט גיין שלאָפן; כּי האָב



נאך די אקערס איז נאכגעפארן רייטנדיק דער עקאנאם, דער אויפזעצער איבער די ארבעטער. ווען די אקערס און דער עקאנאם זיינען צו-געקומען לעבן אונדזער הויז, זאגט צו מיר אזוי די מאמע:—זעסט, זונעלע, אויף דעם פערד, וואס דער עקאנאם פארט אצינד, פלעגט דער טאטע פארן, ער איז אויך געווען אן עקאנאם.

מיר האט זייער באנג געטאן, פארוואס מיין טאטע איז אויף דער מלחמה. איך האב געוואלט, ער זאל בעסער איצט זיין אן עקא-נאם. איך וואלט אים געבעטן, ער זאל מיך ארויפנעמען אויפן פערד, און איך וואלט נאכ-געפארן נאך די אקערס. עס באדארף זיין זייער גוט אזוי נאכצופארן. פארוואס גייען אסך, אסך אקערס, און אין יעדן אקער צו פיר פערד געשפאנט, און די שקצים טרייבן די פערד און טראסקען מיט דער בייטש, און די אקערס פישטשען אזוי ווי די פייגעלעך. און דאס רייט-פערד רייסט זיך און וויל איבעריאגן אלע, אלע פערד, ציט מען צו זיך אזוי די לייצן, אז דאס פערד זאל ניט לויפן, און דאס פערד נעמט זיך רייסן און דרייען אונטערטאננדיק האפ-האפ, האפ-האפ...

און ווי איך טראכט אזוי, נעמט מיך פלוצים די מאמע טארען: שלמהלע, שלמהלע, ווהין האסטו שוין פארטראגן דאס בייטעלע, דאס בייטעלע מיטן געלט? — זאג איך איר, אז איך האב אפילו ניט געזען קיין בייטעלע. און זי—נאך איך האב עס פארטראגן, און זאל עס טאקע באלד אויפזוכן. איך טו א קוק: האלט זי טאקע אליין דאס בייטעלע אין די הענט און לויפט ארום איבער דער שטוב און זוכט עס. מיך האט פארדראסן, פארוואס זי טראכט אויף מיר באשטענדיק אויס, אז איך פארווארף אלצדינג און האב מיך צעווייגט. אליין, זאג איך איר, האלטסטו דאס בייטעלע און צו מיר טשעפעסטו זיך. די מאמע האט מיך גענומען קושן און בעטן, איך זאל ניט וויינען. דער קאפ איז איר, זאגט זי, געווען פארשלאגן און זי האט אליין ניט געוואוסט, צי זי האלט דאס בייטעלע.

יא, אזא טבע האט זי געהאט, די מאמע מיינע. ווען דער קאפ איז איר געווען פאר-

ניט געהייסן וויינען. ער האט מיר צוגעזאגט צו קויפן א לאשאקל א קליינס מיט א זאטעלע, ווי דעם פריצס יינגעלע האט געהאט. און א ציימל באפוצט מיט מעשענע קנעפ האט ער מיר אויך צוגעזאגט צו קויפן. און ווען איך האב נאכדעם געפרעגט מאקסימען, פארוואס אלע וויינען אזוי, האט ער מיר געזאגט, אז זיי וויינען דערפאר, וואס מע האט דעם טאטן דערהרגעט. א דייטש האט אויף אים אויסגע-שאסן און אים דערהרגעט.

2.

### איך פאר קיין קאמענעץ.

איך האב איין שוין געזאגט, אז, ווען איך בין געווען א קליינער, האב איך זייער געוואלט זיין אין קאמענעץ. און אויב איר מיינט, אז איך בין דארטן ניט געווען, האט איר א גרויסן טעות. איך בין ניט נאך גלאט אזוי געפארן קיין קאמענעץ, געפארן און באלד צוריקגעקומען, נאך טאקע לאנג, לאנג געוויינט דארטן. אלע האבן מיר דארט געוויינט: איך, די באבע, די מאמע און דער באבעס מיידל חוה. אין דארף האבן מיר שוין מער ניט געטארט וויינען. אזוי האט געזאגט די באבע. און ווי אזוי מיר זיינען אהין אריבערגעפארן, וועל איך איך דערציילן. איר געדענקט דאך יענעם דאנערשטאג אויפדערנאכט, ווען די מאמע האט מיר געזאגט ברענגען א לעדערל צו מיין ביקס און זי איז גאר געקומען מיט א געוויין, וואס מ'האט מיין טאטן דערהרגעט. איז קיין לעדערל האט זי מיר דעמאלט ניט געבראכט. דער קאפ, זאגט זי, איז איר געווען פארשלאגן און זי האט פארגעסן. אזא טבע האט זי געהאט, די מאמע מיינע,—ווען דער קאפ איז איר געווען פאר-שלאגן, האט זי גאר נישט ניט געדענקט. וואס זי האט נאך ארויסגעלאזט פון די הענט, האט זי דערנאך ניט געקענט געפינען. ס'האט גע-מעגט ליגן פאר אירע אויגן, האט זי עס ניט געזען. און באשטענדיק פלעגט זי זיך נאך טשעפען צו מיר, אז איך האב עס פארווארפן. איינמאל זיך איך אזוי מיט דער מאמען לעבן פענצטער. די באבע מיט דער מומע חוה וויינען ניט געווען. אנטקעגן אונדזער הויז האט מען געאקערט דעם פריצס פעלדער, און



אין האָב מיך זייער געפרייט, וואָס ער הייסט אונדז פאָרן קיין קאמענעץ. די באַבע אָבער האָט זיך גאָר צעוויינט און ניט געוואָלט פאָרן. „דעם זון מיינעם האָט מען מיר דער-הרגעט — שרייט זי — און איצט טרייבט כען מיך נאָך פון מיין היים.“ דער אוריאלדיק האָט אָבער געזאָגט, אז מיר טאָרן שוין מער ניט וווינען אין דאָרף און מיר מוזן באלד אוועק-פאָרן. האָבן מיר טאָקע באלד גענומען פאָקע-ווען די איבערבעטן, מיט די קישנס, מיט נאָך זאכן. פייגעלעס זיידע האָט אונדז געהאַלפן ארויפלייגן די פעקלעך אויף דער פור. איך, די באַבע, מיט דער מאמע און מומע חוהן האָבן זיך אויסגעזעצט אויף די פעקלעך. באלד איז אָנגעקומען נאָך אַ פור מיט פייגעלעך און מיט פייגעלעס מאמע — ביילען. און אזוי זיינען מיר פאוואָליע געפאָרן. ביידע פורן זיינען געפאָרן פאָרויס און פון הינטן אויפן שטריק האָט פייגעלעס זיידע נאָכגעפירט זיינע און אונדזער טיראַל-קעס (\*).

און וואָס ווייטער מיר זיינען געפאָרן, אלץ מער פורן זיינען צוגעקומען. און נאָר יידן זיינען אויף זיי געפאָרן, יידן מיט פעקלעך און קלייניקע קינדערלעך. און ווען מע האָט שוין אָנגעזען קאמענעץ, זיינען מיט אַ זייטיקן וועג אָנגעקומען צופוס זייער פיל יידן, מיט ווייבער און קינדער. זיינען אלע גרויסע אַראָפּ פון די וועגן און נאָר קליינע קינדער זיינען געפאָרן. די גרויסע זיינען געגאנגען אַרום די פורן און די קליינע זיינען געפאָרן. אויך אונדזער און פייגעלעס פורן זיינען געווען פול געפאָקט מיט קינדער. און אזוי זיינען מיר שוין געפאָרן ביז קאמענעץ.

(המשך קומט)

(\*) אַ מין קי.

שלאָגן, האָט זי גאָרנישט ניט געדענקט. איך האָב געוויסט, אז קיין לעדערל צום ביקסל וועט זי מיר אזוי גיך ניט ברענגען, ווייל דער קאָפּ איז איר פארשלאָגן מיטן טאָטן. יענעם דאָנערשטאָג איז זי די גאנצע נאָכט ניט גע-שלאָפן. יעדעס מאָל, ווען איך האָב מיך אויפ-געכאַפט, איז זי אלץ געזעסן און געוויינט. איך בין יענע נאָכט אויך ניט געשלאָפן אין בעט, ווי באַשטענדיק, נאָר אויפן בעט, אויף אלע איבערבעטן און קישנס און אין אָנגעטועכץ. און ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפט אינדער-פרי שוין, איז פייגעלעס מאמע, ביילע, וואָס האָט געוויינט ניט ווייט פון אונדז, געזעסן אויף דער סאָפּע. און די מאמע מיט דער באַבען. מיט דער מומע זיינען געזעסן אויף דער ערד. איך בין אַראָפּ פונם בעט און האָב זיך אויך אוועקגעזעצט אויף דער ערד לעבן דער באַבע. ווען פייגעלעס טאָטע איז געשטאַרבן אין שפי-טאַל, איז פייגעלעס, געדענק איך, אויך געזעסן אויף דער ערד לעבן איר זיידן. ווען ס'שטאַרבט אַ טאָטע, זאָגט די באַבע, דאָרף מען זיצן זיבן טעג אויף דער ערד. איך האָב דעמאָלט גע-פרעגט די באַבע, וואָסער אַ טאָג ס'איז. האָט זי מיר געזאָגט, אז ס'איז פרייטאָג. זיך איך, אזוי און טראַכט, וויפיל עס איז נאָך ביז דאָ-נערשטאָג. ווייל דאָנערשטאָג, טראַכט איך, וועט מיך די מאמע מוזן מיטנעמען קיין קא-מענעץ צו קויפן אַ לעדערל צום ביקסל, אַ שוואַרץ לעדערל מיט אַ גלאַנץ ווי ביי דעם אוריאלדיק. און ווי איך זיך און טראַכט אזוי, קומט אריין דער אוריאלדיק מיט צוויי סטראַזשניקעס, קוקט אזוי אויף אונדז, ווי מיר זיצן אויף דער ערד, קוקט זיך איבער מיט די סטראַזשניקעס און נאָכער זאָגט ער צו פייגעלעס מאמע, ביילען, אז מיר אלע דאַרפן זיך באלד פארנעמען קיין קאמענעץ.





## דער 100-יאריקער יוביליי פון דעם שוועבעלע.

יאר, ווען מע וואלט נעמען די אלע שטיקלעך האלץ און צונויפקלעפן צוזאמען, וואלט פון דעם אויסוואקסן א ריזיקער וואלד מיט ביימער. צוליב די שוועבעלעך ווערן טאקע אוסגע- האקט א סך ריזיקע ביימער פון דער וועלט. אין אמעריקע ווערט פארנוצט אן ערך א ביליאן שוועבעלעך א טאג. אין ענגלאנד ווערן פארנוצט דורכן יאר ארום צוויי הונדערד ביליאן שוועבעלעך.

אט די קליינע שוועבעלעך, וועלכע מע צינדט אן און מע ווארפט אוועק, האבן פאר דער מענטשהייט אויפגעטאן, קען זיין מער, ווי וועלכע-עס-איז אנדער דערפונדען. ס'איז, דאכט זיך, א גארנישט, — אבער דער פוח פון דעם שוועבעלע איז זייער גרויס. כמעט יעדער מענטש טראגט מיט זיך א שוועבעלע. צו די ווילדעסטע מענטשן איז דאס שוועבעלע דער- גאנגען, צו די פארווארפטע אינזלען.

געווען אמאל א צייט, ווען מענטשן האבן פארגעטערט דאס פייער. פייער האט געווא- רעמט, פייער האט אויפגעקאכט דאס עסן, פייער האט אפגעבראטן דאס שטיקל פלייש, פייער האט פארטריבן דעם פראסט און געגעבן ליכ- טיגקייט — און דעריבער איז דאס באטראכט געווארן ווי אן איבערנאטירלעכע קראפט, ווי א גאט. אבער היינט איז גאר נישט געווארן פון דער הייליקייט פון פייער. דאס קליינינקע שוועבעלע טאקע האט א תל געמאכט פון דער הייליקייט פון פייער, דאס שוועבעלע האט אראפגעווארפן דעם פייערגאט.

אין די ערשטע צייטן איז די געמישעכץ, פון וואס מע האט געמאכט שוועבעלעך, געווען די סיבה פון א סך קראנקהייטן צווישן די ארבעטער. מיט דער צייט האט מען די כעמישע מישונג פון דעם געענדערט און פאר- בעסערט. אבער אפילו אויך איצט ווערן א סך ארבעטער קראנק מאכנדיק די שוועבעלעך, כאטש נישט אין אזא גרויסער צאל ווי פריער.

היי-יאר איז געווארן הונדערט יאר, זינט מע האט גענומען נוצן שוועבעלעך אויף צו מאכן פייער. דער דערפונדער איז געווען א דרא- גיסט, אן ענגלענדער. דער דראגיסט איז געווען א כעמיקער. ער האט לאנג געזוכט א נייעם מיטל צו מאכן פייער, אןשטאט די אלטע. ענדלעך האט ער צונויפגעמישט עפעס א געלב- לעכע געמישעכץ, וואס האט זיך גרינג געקענט אנצינדן. אבער דאס איז נאך נישט געווען אקו- ראט דאס, וואס ער האט געהאט אין זי- נען. דאן איז אים איינגעפאלן א געדאנק, אז מע זאל זיין געלבלעכע געמישעכץ ארומקלעפן ארום דינע העלצלעך און דאס א רייב טאן, כדי צו מאכן א פייער. אט אזוי איז געבוירן גע- ווארן דאס שוועבעלע.

באלד האט דאס שוועבעלע זיך גענומען פאר- שפרייטן פון לאנד צו לאנד און עס איז אויס- געוואקסן פון דעם א גרויסער האנדל.

יענער כעמיקער פון דעם ענגלישן שטעטל האט געהייסן דזשאן וואקער. איצט, הונדערט יאר נאכדעם, ווי ער האט דערפונדן זיין געלבלעכע געמישעכץ, ווערן זעקס מיליאן שוועבעלעך אנגעצונדן אין יעדער מינוט דורכן טאג.

עס איז איצט דא אין אמעריקע אויף צו פראדוצירן שוועבעלעך א מאשין, וואס ווארפט ארויס איבער 177 מיליאן שוועבעלעך אין א טאג.

די דאזיקע מאשין ווארפט נישט ארויס קיין לויזע שוועבעלעך, נאר, ווען די שוועבעלעך קומען ארויס פון דער מאשין, זיינען זיי שוין איינגעפאקט אין שאכטלעך און פארוויקלט אין פאפיר, אזוי, אז מע קען זיי גלייך נעמען און פונאנדערשיקן.

א שוועבעלע איז אייגענטלעך נאר א קליין שטיקעלע האלץ. נאר ווען מע זאל נעמען די צענדליקע מיליאנען און מיליאנען שוועבעלעך, וואס ווערן אויסגענוצט אין איין





ה. ד. נאָמבערג.

## אין דער פאמפא\*.)

די „אלאמבראס“. און שטארבט עס אוועק, קי-  
מערט זיך קיינער נישט. די „קארמשאס“, א  
מין רויב-פייגל פון דער אַדלער-משפחה, פיקעט  
אויף דאָס פלייש פון דעם געפאלענעם פי אין  
דער פאמפא. מחנותווייז באלאגערן זיי די  
פגירה, פרעסן-אויף דאָס פלייש און לאָזן רוען  
די ביינער. און ווייט און ברייט, ווי די פאמפא  
איז, זעט איר דאָ און דאָרט ווייסע פלעקן: דאָס  
איז דאָס געביין פון דעם געפאלענעם פי, וואָס  
ברייט זיך אויף דער זון, געשווענקט פון רעגן,  
און עס ווערט פאלירט און ווייט.

די איינטאָניקייט איז דאָ אזעלכע, אז עס  
נעמט אַזש קלעמען ביים האַרצן, און דער בליק  
זוכט, אויף וואָס זיך אַפצושטעלן. א פרייד בא-  
פאלט דעם פאַרנדיקן אין וואַגאַן, ווען ער דער-  
זעט פון ווייטן, ווי עס טראָגט זיך אים אַנט-  
קעגן דאָס ראָד פון דער ווינט-מיל, וואָס פאַמפעט  
וואַסער פון אונטער דעם שטיין אַפער. דאָס  
איז דער סימן פון אַ ישוב. א „גאלפאָן“ בא-  
ווייזט זיך, אַ מיין שטוב, צוואַמענגעשטעלט פון  
בלעכענע ווענט. עטלעכע פאַרקרימטע, לאַמע,  
קוים זשיפענדיקע ביימלעך, און היידאָ אוועק!  
ס'בילד איז פאַרשוונדן... ווידער ציט זיך  
די פאמפא מיט די מרה-שחורהדיקע בהמות.  
פון ווייט אַהער לויפן אָן אַ פאַר רעלסן  
און שניידן דורך קווער, אויפן פלאַכן באָדן,  
אונדזער וועג. דער ענגלישער אינזשעניער (די  
באַנען געהערן דאָ כמעט אַלע צו די ענגלענ-  
דער) לייגט דורך דעם אייזערנעם וועג אין דער  
פאמפא אויפן סאַמע איינפאַכסטן אופן. דער  
וועג ציט זיך גלייך, גלייך. נישט קיין בערגל,  
נישט קיין טאַל, נישט קיין וואַסער שטערט  
אים; טרעפן זיך צוויי ליניעס, שניידן זיי זיך  
דורך, און לויפן ווייטער זייער גראַדן וועג.

די פאמפא איז שטענדיק דורשטיק, שטענ-  
דיק גאַרט זי צו רעגן. ווען די גרינע שלאַנגען,  
מייסטנס נישט-גיפטיקע, קריכן-אַרויס פון די  
נאַרעס און באַווייזן זיך אויף דעם אויבער-  
פלאַך, איז אַ שמחה ביים קאַלאָניסט: דער רעגן

אויף דרום-זייט פון בוענאָס-איירעס העט-  
ווייט ביז צום „שוואַרצן טייך“ אויף דרום און  
ביז צו די בערג אויף מערב ליגט אויסגעשטרעקט  
די פאמפא אין איר גאַנצער פאַרלאָזנקייט.  
דינער ווערט דער שיכט זאַמד, וואָס באַדעקט  
דעם שטיין, און ערטערווייז טראָגט דער ווינט  
אוועק דעם זאַמד, באַווייזט די פאמפא איר  
נאַקעט שטיינערן לייב. אַבער נישט אויף לאַנג,  
ווייל אומרויק איז די געגנט, די ווינטן שפאַ-  
צירן הפקר-וויילד. יאָגן זיי ווידער אָן וואַלקנס  
זאַמד, כדי די פאמפא זאָל נישט שלאָפן  
נאַקעט.

ביימער זעט מען דאָ זעלטן; און די, וואָס  
מען זעט, האָבן אַן עלנט אויסזען: קרום, לאַם,  
נידעריק. הונדערטער פון מיילן פאַרט מען דורך,  
און דאָס אויג ווערט מיד צו קוקן אויף דער  
גראַז-געלער איינטאָניקייט. נאָר וואָס—די ערד  
איז כסדר „אלאמבראס“, ד. ה. פאַרצוימט מיט  
צוויי, צי דריי דראַטן, אַנגעצויגענע אויף די  
הויקערדיקע פלעקלעך האַלץ. אַ סימן, אז דער  
מענטש האָט די ערד אַריינגענומען אין זיין  
רשות, און אַלס אַ סימבאָל פון צוגעהערקייט,  
אזוי ווי אַ קדושין-רינג, האָט ער איר אַנגעטאָן  
די „אלאמבראס“.

נישט באַאָקערט און נישט באַזייט האָט ער  
זי, נישט אויסגערוימט די ווילדע גראַזן: און די  
מוראַשקעס, אין הונדערטער און טויזנטער  
נעסטן, צעשפרייט איבער די ברייטע פעלדער,  
פירן דאָרט אַ ווירטשאַפט פון ווער-ווייסט  
וויפיל מיליאָנען יאָר. ווייל וווּ די ערד איז אַ  
ביסל נידעריקער, קאָנט איר זען טויזנטער בערג-  
לעך אַנגעשיטע ערד. דאָס זיינען אויסגעשטאַר-  
בענע שטעט פון די קליינע באַשעפּענישן.

הונדערטער טויזנטער העקטאַר ערד ליגן נאָך  
ווילד, אַבער פאַרגומען איז אַלץ. אַלץ האָט אַ  
באַלעבאַס און טראָגט דעם צייכן פון צוגעהע-  
ריקייט—די „אלאמבראס“.

טויזנטער קי און פערד פאַשען זי צווישן

(\*) די סטעפּעס אין דרום-אַמעריקע.



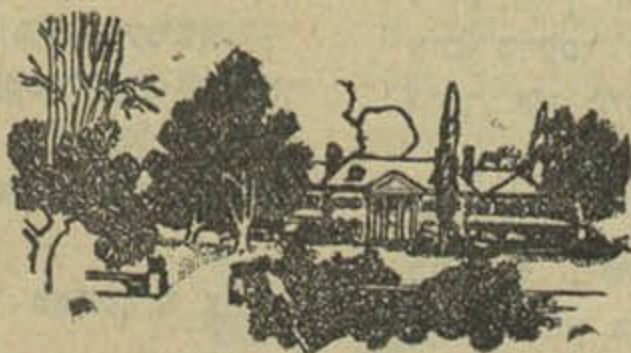
— מאמעליו, פייגעלעך פאלן פון הימל!  
א געזונט אויף זייערע קעפ, אויף די יידישע  
קאלאניסטישע קינדערלעך פון דער פאמפא! איך  
האב זיי געזען, קינדערלעך פון 8 ביז 13 יאָר,  
יינגלעך און מיידלעך, רייטנדיק אויף די פאמ-  
פא-פערדעלעך, צו צוויי אויף א פערדל, איינס  
האלט אַרומגעוויקלט די הענט אַרום דעם צווייטן.  
און זיי האָבן גאלאָפּירט, אז אַ שטויב איז אויפ-  
געגאָנגען צום הימל און האָט פאַרדעקט דעם  
האַריוואָנט. דאָס שענסטע בילד איז דאָס, דער  
פאַרבנסטער איינדרוק, וואָס די פאמפא האָט  
מיר געגעבן.

דער לערער פון דער קאלאָניע האָט מיר  
צוגעגרייט דעם סיורפריז ביי מיין אַנקומען. די  
קינדער קומען געוויינטלעך אין שול אַריין אויף  
פערדלעך, ווייל די הייזער שטייען צעוואָרפן  
אויף אַ שטרעקע פון עטלעכע קילאָמעטער; די  
פערדלעך פאַשען זיך, ביז די קינדער לערנען-  
אָפּ און רייטן אַהיים.

לכבוד מיין אַנקומען, האָט מען אי-  
בערגעהאַקט די לעקציע, און דאָס ביסל  
קליינוואַרג האָט זיך געלאָזט גאלאָפּירן מיט  
אימפעט מיר אַנטקעגן. מע האָט געקאָנט מיי-  
נען, אַ רעגמענט רייטער קומען-אַן; ערשט פון  
שטויב וויקלען זיך אַרויס אָפּגעברענגטע פנים-  
לעך פון יידישע קינדער. איך קוק זיי אָן:  
אַרעם-געקליידעט, מיט צעשוויבערטע האָר, די  
צעפלעך האָבן זיך אויפגעלאָזט ביי די מיידלעך.  
ביי די יינגלעך זיינען די היטלעך פאַררוקט אָן  
אַ זייט — אונדזערע יאָנקעלעך און שרהלעך,  
געבוירענע סטעפּ-קינדער, אַרגענטיגישע קאָ-  
לאָלעך און קאָזאַטשקעס, פלינק אויף די פערד  
און מיט דער יידישער שפּראַך אין זייער מויל.  
היימישער איז מיר געוואָרן אין דער  
פאמפא ..

וועט קומען די שלאָנגען האָבן דערשמעקט  
די פייכטקייט פון דער לופט. און זיי זיינען  
אויך שוין מיד פון דער טריקעניש. ברעכן דעם  
אלטן פאָטער די ביינער און ער קרעכצט אַ  
גאַנצע נאַכט, קומט דער זון אינדערפרי אָנזאָגן  
די בשורה זיין שכן: עס קלויבט זיך אויף רעגן!  
אַרגעטינע ליידט זייער שטאַרק פון פאַר-  
פלייצונגען. ווען דאָס טראָפישע געוויטער צע-  
שפילט זיך, קאָן דער בליץ יאָגן און דער דונער  
אָפּקנאַלן טעג נאַכאַנאַנד, און דער הימל גיסט  
אָן אויפהער. עפעס מבולדיקעס איז פאַראַן אין  
די רעגנס. דאָ אָבער, אין דער צענטראַלער  
פאמפא, טרינקט די ערד דעם רעגן און איז  
קיינמאָל נישט זאָט, טרינקענדיק. דורשטיק פאַר-  
שלינגט דער זאָמד דאָס וואַסער און בעט נאָך  
און נאָך. דער דאָזיקער זאָמד האָט אין זיך אַ  
כוח אַרויסצוגעבן אַ גוט גערעטעניש. מיט שפע  
קאָן ער אָפּשיטן צענטאַרן ווייץ, ווען ער האָט  
זיין מאָס רעגן און עס פאַסירט נישט קיין  
אומגליק. ליידער טרעפט דאָס זעלטן, איין מאָל  
דורך דריי יאָר; דעמאָלט אָבער לעבט אלץ און  
זאָט אויפן לאַנד און אין שטאָט. דער קאלאָ-  
ניסט, וואָס האָט ערשט נישט לאַנג געהונגערט,  
קויפט איין און ברענגט אַהיים מחזורים פאַר  
זיך, צירונג פאַרן ווייב, זיידענע זאַקן פאַר  
די טעכטער.

דער פאַרט פון באַהיאַ-בלאַנקא ווערט רי-  
רעוודיק און רוישיק.  
זעלטן-זעלטן, איין מאָל דורך עטלעכע יאָר  
ווערט אַהער פאַרטראָגן אַ ביסעלע שניי.  
יידישע קינדערלעך, געבוירן אין דער פאמפא,  
וואָס האָבן קיין שניי אין זייער לעבן נישט אָנ-  
געזען, לויפן-אַריין אין שטוב דערשראָקן און  
מיט ציטעריקע שטימען דערציילן זיי די ניס,  
וואָס זיי האָבן געזען:





# ר י ר ע ט ע נ י ש ן .

(פאלקסמעשה).

און צוויי גילדן בלייבט מיר — פאר מיר  
מיט מיין ווייב.

זאגט דער קייסער: — דערפאר, וואס  
דו ביסט אזא קלוגער, וועל איך דיר  
שיקן א קאפ-האן.

זאגט דער מענטש: — וועל איך אים  
גוט ארומפליקן און כוועל דיר אים אפ-  
שיקן צוריק.

— וועל איך דיר שיקן נאך איינעם!  
— וועל איך אים אויך גוט ארומ-  
פליקן און דיר אים אויך אפשיקן.

— וועל איך דיר שיקן א דריטן!  
— וועל איך אים אויך ארומפליקן  
און דיר אויך צוריקשיקן.

דער קייסער איז געקומען אהיים,  
האט ער פאררופן דעם ערשטן מיניס-  
טער און געפרעגט ביי אים דירעטעניש.  
האט ער ניט געוואוסט, וואס צו ענטפערן.  
האט ער זיך גענומען נאכפרעגן:

— ווו איז דער קייסער געווען?  
האט אים דער קייסער געזאגט:  
— דארטן און דארטן.

איז ער אוועק צו יענעם וועשער און  
גענומען ביי אים פרעגן די רעטענישן.  
האט יענער געזאגט: — באצאל, וועל  
איך דיר אויסזאגן.

נאכדעם האט דער קייסער געפרעגט  
די רעטעניש בייים אנדער מיניסטער.

האט ער אויך ניט געוואוסט. האט ער  
זיך אויך געפרעגט, ווו דער קייסער איז  
געווען, און איז אויך געקומען צום ווע-  
שער.

האט ער אויך גוט באצאלט און דער  
וועשער האט אים אויך אויסגעזאגט די  
רעטעניש.

א קייסער איז געפארן. איז ער גע-  
פארן פארביי א טייך. האט ער געזען,  
ווי עס שטייט א מענטש און הארעוועט:  
ער שווענקט פעלכלעך. ווינטער, אין  
א גרויסן פראסט.

זאגט דער קייסער צו דעם מענטשן:  
— וואס דארפסטו איצטער הארע-  
ווען אזוי שווער? אכט (חדשים) איז דאך  
מערער ווי פיר!

דארטן איז, ווייזט אים, דער זון-  
מער געווען לענגער פון ווינטער.  
זאגט דער מענטש: — צוויי און  
דרייסיק איז מער פאר אכט\*!

פרעגט אים דער קייסער:  
— פיל פארדינסטו א וואך?  
זאגט ער, דער מענטש:  
— אכט גילדן!

פרעגט דער קייסער: — וואס טוסטו  
דערמיט?

זאגט דער מענטש: — צוויי גיב איך  
אפ א חוב, צוויי — ליי איך אוועק,  
צוויי — ווארף איך ארויס און צוויי האב  
איך פאר מיר מיט מיין ווייב.

פרעגט אים דער קייסער:  
— וואס מיינסטו דערמיט?

ענטפערט ער: — די צוויי גילדן,  
וואס איך גיב אוועק א חוב, — דאס גיב  
איך אוועק מיין טאטן און מיין מאמען;  
די צוויי, וואס איך ליי אוועק — גיב איך  
אוועק מיין זון; די צוויי, וואס איך ווארף  
ארויס, גיב איך אוועק מיין טאכטער.

(\* ליידער האבן מיר ניט פארשריבן קיין דער-  
קלערונג פון דעם דאזיקן זאץ. מיר בעטן די אלע, וואס  
האבן די מעשה געהערט מיט א דערקלערונג, אונדז די  
דערקלערונג צוצושיקן. ש. ב.



די דריי מיניסטערן זיינען דאס גע-  
ווען די קאפהענער.

דערציילט: מאריאשע ראפאפארטיהיימסאן.

מאריאשע: ש. באסטאמסקי.

האט דער קייסער פאררופן דעם  
דריטן מיניסטער און ביי אים אויך גע-  
פרעגט די רעטעניש.

האט מיט אים אויך פאסירט דאס-  
זעלבע, וואס מיט די ערשטע צוויי.

מענדעלע מוכר ספרים.

## אמאליקע בעלי טובות\*.)

סצענעס פון דער "טאקסע".

אויסגעשניטן און צוגעפאסט פאר א שול-  
פארשטעלונג דורך ש. באסטאמסקי.

הארצים. זיי קומען אונדז זאגן א דעה! — אָט  
האָט איר יידן, גייטו זיי טובות!...  
בעל תכלית: א שיינער תכלית, כ'לעבן.  
ניט נעמען ביי דעם ארענדאר קיין געלט!...  
קנעכט בארג: וואָס האָט איר זיך דאָ  
געשטעלט מיט זיי טענהן? מיט יידן ווילט איר  
אויסקומען!

דער שוסטערל: (נעמט פרויס פון אונטער  
דער פאלע א ליכט) נאָט, זעט מיט אייערע אויגן,  
אָט האָב איך אייך געבראכט אויף א צעקא-  
וועשן א ליכט.  
בעל תכלית: הולטיי. וואָס האַלטסטו  
א חלבנע ליכט אין די הענט! אוועק, טריפניאק!  
אוועק פון מיינע אויגן!

שינדער: (צו דער כאליאסטער) גייט אייך,  
זייט מוחל, גייט אייך! מע דארף ניט אייער  
דעה, לערנט אונדז ניט קיין שכל. מסתמא  
ווייסן מיר, וואָס מיר טוען!  
די כאליאסטער: אז אָך און וויי איז  
אונדז! (אייער ברעכט די הענט, דער אנדערער שלאָגט  
מיט א קולאק זיך אין הארצן און דער דריטער אין  
קאפ, אלע גיבן א קרעכץ אין איין קול און גייען פרויס).

### IV. סצענע.

די פריערדיקע, אנגעפירט פון לאקשעוויץ און  
פרידל. די סיר פון דעם פראיעקט עפנט זיך אויף  
מיט אימפעט און דער עולם שטויסט זיך אריין.  
לאקשעוויץ: (אויף א קול צום עולם) שרייט  
צאן קדושים! דאָ איז דאָס אָרט, וווּ מע שערט

די כאליאסטער: מיר בעטן אייך  
מחילה, רבותים. דער ארענדאר פון די ליכט  
פארענטפערט זיך אלץ, וואָס איז — איר נעמט  
ביי אים צוועלף-הונדערט קערבלעך א יאָר!  
קנעכט בארג: (אויפגעבראכט). מיר נע-  
מען דאָך דאָס געלט טאקע פאר אייך, טאקע  
לטובה פאר די אָרעמע לייט?

איינער פון דער כאליאסטער:  
אויף דעם סמך מישט ער חזיר אין די ליכט  
און לייזט מיט עטלעכע גראָשן טייערער פאר  
אן אָקע. דאָס טראָגט אים א יאָר איין נאָך  
א סך געלט!

שניידערל: און אינגאנצן ווער ליידט?  
מיר! טאקע מיר, אָרעמע לייט! ביי די נגידים  
ברענען לאָמפן, אָדער סטארין-ליכט, זיי קערן  
זיך גאָר ניט אָן מיט דעם ארענדאר. פון אונדז,  
נעבעך, לופעט ער די הויט!...

די כאליאסטער: גוואלד, האָט רחמנות,  
פארקויפט אונדז ניט צו דעם ארענדאר!

שינדער: סטייטש מיר נעמען דאָך ביי  
אים דאָס געלט פון אייער טובה וועגן!

שוסטערל: די טובה קאסט אונדז זייער  
טייער! מיר בעטן אייך, נעמט ניט ביי דעם  
ארענדאר דאָס געלט, זאָל ער ניט האָבן קיין  
תירוף. האָט רחמנות, טוט אונדז ניט די טובה  
און נעמט ביי אים ניט דאָס געלט!...

שינדער: א העזה א ביסל פון עמי-

(\*) ז. גר. בימ, נומ' 5-6.



מען מאכן? זאגט, אים שוין, ר' יאָסל, מע קען  
איין נאָך חלילה ברעכן די ביינער. זאגט יאָ  
און ווערט פטור.

שינדער: (מיט א ציטערדיק קול) יאָ... איין  
טו, וואָס מע הייסט מיר...

פרידל: קומט, עולם! צו זייער טריף  
גליק זיינען דאָ ניטאָ די בעלי טובות.

א קול פון דעם עולם: הלואי, זאָלן  
זיי שוין מער ניט זיין! (דער עולם גייט ארויס).

### V סצענע.

(אן אסיפה פון דער כנופיה פאפעטשיטעלעס  
אין פראיעקט).

שינדער: (ויצט אין א חניקל און שרייבט.  
בעל תכלית קומט אריין).

בעל תכלית: עס איז א טאראראם,  
א גערודער צווישן דעם עולם. מע שרייט איין  
קול: חשבון! א שיינער תכלית, כילעבן!

ר' יוסף: מייכעטייסע, וואָס אַרט עס זיי?  
תם: איך ווייס ניט, וואָס חשבון? מיר  
מוטשען זיך, מיר כלאפאטשען זיך, געבען.  
היפשע עטלעכע יאָר אלץ לטובת הכלל, לטובת  
הכלל און היינט נאָט איין דעם דאָנק, דעם  
ישר כוח, גיב זיי חשבון!

שטאַנד האַפּט: ווער זיי? ווער זיינען  
זיי? לאַקשעוויץ, פרידל דער קליינער מיט  
עטלעכע פערכלעך קבצנים. בעלי-מלאכות! אויך  
מיר מענטשן!

ספאָדיק: אָט ווער הערט זיי, די הול-  
טאיעס, די לידיקגייער. די עמי-הארצים? איך  
פרעג איין, ווער איז די שטאָט? מיר אָדער  
די קבצנים, די בעלי מלאכות? הא, ווער איז  
די שטאָט? ווער איז די שטאָט?—פרעג איך.

בעל תכלית: נאָך שענער. זיי שרייען  
ביכער! ווו זיינען די פאַרמענע ביכער? א שיי-  
נער תכלית, כילעבן, גיב זיי ביכער!

ר' יוסף: מייכעטייסע, וואָס אַרט עס זיי?  
תם: איך ווייס ניט, וואָס הייסט ביכער?  
אָט האָט איר דעם דאָנק. גיי מוטשען זיך פאַר  
יידן, טו יידן טובות!

ספאָדיק: וואָס מיר ביכער! ווער מיר  
ביכער! — גישטאָ קיין ביכער, פאַרברענט גע-  
וואָרן די ביכער! פאַרשטייט איר?

איין, ווו מע לופעט איין! דאָ איז דאָס אָרט,  
ווו די בעלי טובות געוועלטיקן און גיבן אַרויס  
גזרות רעות, ווי אזוי מע זאָל ביי איין דאָס  
לעצטע אַרויסדראַפּען!

פרידל: (צום עולם) שרייט, וויינט, פיל-  
דערט, יידן! פאַרוואָס זייט איר פלוצלינג גע-  
בליבן שטיל? פאַר וועמען האָט איר מורא?  
א קול אין דעם עולם. טאָקע, באמת,  
פאַרוואָס זאָלן מיר זיין ווי שאָף, וואָס מע  
שערט זיי, און זיי שווייגן? טאָקע, באמת,  
טאָקע! וואָס האָבן מיר מורא פאַר די בעלי  
טובות?

א צווייטער: מיר זיינען שוין קראַנק  
פון די טובות! מיר וועלן חלילה שטאַרבן פון  
זייערע טובות!

א דריטער: ווו איז אַהינגעקומען  
אזוי פיל געלט? אזוי פיל יידיש בלוט?  
א פערטער: א גוזמא. מער פון זעקס  
הונדערט טויזנט קערבלעך!...

ערשטער: זאָלן זיי אָפגעבן א חשבון!  
פאַרוואָס זאָלן זיי ניט אָפגעבן קיין חשבון!  
צווייטער: א מלוכה אפילו גיט דאָך  
אויך אַפ א חשבון! סטייטש, ווו זיינען די  
פאַרמענע ביכער? זאָלן זיי ווייזן די ביכער!  
דריטער: ספאָדיק, טוט אויס די קא-  
פאָטע! דאָס איז מיין קאפאָטע!

פערטער: (ווייזט מיט דער האַנט אויף שינדערן)  
אָט איז דער שינדער, דער בלוטזייגער! קוקט  
אים נאָר אָן, דעם גרויסן יאָלד מיט די וואָג-  
צעס, ער האָט א פנים ווי א וואָלף!  
איינער פון דעם עולם: ניין, ער  
האָט א פנים ווי א קאץ!

א צווייטער: ווי א צאפ!  
א דריטער: גיט אים א טאפ!  
א פערטער: אנו, גיט אים א כאפ!  
א פינפטער: א, דו אלטער סקראפ!  
א זעקסטער: ווו איז דער דראב! (שיי-  
דער באהאלט זיך הינטער קנעכטבארגס פלייצע).

לאַקשעוויץ: וואָס טויג ער איין?  
שינדער איז דאָך ניט מער ווי א הונט, ווי  
א געטרייער הונט! זאָג, שינדער, האָב איך  
רעכט? זאָג, זאָג, וואָרום, ווען ניט...

קנעכטבאָרג: (צו שינדערן) וואָס קען



שטאַנדהאַפּט: (מיט אַ שטייכעלע) איך  
פאַרשטיי, איך פאַרשטיי זייער גוט! נו, האָט  
מען געשיקט זאָגן?  
ספּאַדיק: אַ שאלה אַ ביסל! פּיאָווקין  
איז נאָך אינדערפרי געגאַנגען זיי זאָגן. די  
הולטאַיעס, די בעלי מלאכות, די עמי-הארצים  
האָבן אויך געמאַכט אַן אַסיפה!! כאַ, כאַ, כאַ!  
די גראַפּע יונגען, די פּראָסטע מענטשעלעך  
מאַכן אויך אַסיפות!... אז אַך און וויי טאַקע  
היינטיקע צייטן, צו היינטיקער וועלט! עס איז  
בעוונותיג הרבים געוואָרן אַ שיינע וועלט... (ער  
ניפּצט און קרעכט).

די פּנופּיא: (קרעכט אויך) ניטאָ די  
אַמאָלעדיקע צייטן! עס איז היינט גאָר ניט די  
וועלט, וואָס פאַרצייטן!...

בעל תכלית: פריער איז טאַקע אין  
תכלית אַריין געוועזן גוטע צייטן: יידן זיינען  
געוועזן פיינ, שטיל, בהכנעהדיק און די ברכה  
האָט עפּעס בעסער שורה געוועזן.

שינדער: פונדעסטוועגן קען נאָך גאָט  
העלפּן, עס זאָלן זיך נאָך אומקערן פריערדיקע  
יאָרן, אַמאָליקע צייטן... (ער טוט אַ קוק אין פענצער)  
אַט וועלן מיר שוין וויסן. פּיאָווקין גייט.

# VI סעציע

די פריערדיקע, פּיאָווקין קומט אַריין מיט אַ פאַפּיר  
אין דער האַנט.

די פּנופּיא: (אומגעוילדיק) נו, וואָס איז,  
ר' ראובן? וואָס האָט איר דאָרטן אזוי לאַנג  
שיהות געמאַכט?

פּיאָווקין: (וויסט אַפּ מיט דער האַנט דעם פנים)  
אַ, ניקאיי איך!... איך האָב דאָרטן געהאַט אַ  
גוט שטיקל אַרבעט, נישקשה! עס איז מיר  
אַרויס די נשמה, ביז וואָנען איך האָב אַרויס-  
דערטאַפּט אַט-אַ-דאָס! (ער ווייזט אויף דעם פאַ-  
פּיר אין זיין האַנט).

שינדער: (צו פּיאָווקינען) נו, וואָס? איר האָט  
געזאָגט? איר האָט זיי דאָס געזאָגט?

פּיאָווקין: אַ חידוש אפילו, אויב איך  
האָב געזאָגט! וואָס דען? איך בין גלאַט גע-  
גאַנגען „בעסעדעווען“ מיט די ממזרים! עס איז  
מיר אַוואַדע גיחאָ געוועזן דאָס לעבן צו-צו-  
הערן זייערע שטעכווערטער אויף מיר, אויף  
אייך און אויף איטלעכן פון אונדז.

די פּנופּיא: מיר פאַרשטייען, מיר פאַר-  
שטייען, פאַרוואָס זאָלן מיר עס ניט פאַרשטיין?  
שטאַנדהאַפּט: (אַ ביסל מיט מורא) פונ-  
דעסטוועגן וואָלט מיין עצה געוועזן, מע זאָל  
לאַקשעוויצן פאַרשטאַפּן דאָס מויל, זאָל ער  
נישט בילן.

בעל תכלית: אַ שיינער תכלית, כ'לעבן,  
איטלעכן פאַרשטאַפּן! ווייניק מיילער דארפן  
מיר, נעבעך, אָן דעם פאַרשטאַפּן!! נישקשה,  
אפשר אַ זיבן, אַכט, ביין, צען אלטשטעטיקע  
לייטישע יידן מוזן מיר נעבעך פאַרשטאַפּן די  
מיילער!... סטייטש, פון וואָנען לעבן זיי, אז  
ניט פון אונדז?!

תם: פאַרוואָס נעבעך זאָלן מיר ליידיג?  
פאַרוואָס זאָלן מיר איטלעכן פאַרשטאַפּן? פאַר-  
וואָס זאָלן מיר נעבעך אים דאָס מויל פאַר-  
שטאַפּן?

ספּאַדיק: מכות אים! די שטאַט האָט  
פאַר אים קיין מוראָ ניט! וואָס הערט אזעלכן  
אַ שטאַט! די שטאַט האָט, ברוך השם, וווּ אַהיב-  
צוטאָן געלט! אַוואַדע איז אַ רחמנות,  
כ'לעבן, אויף די אַרעמע לייט, דערווייל „בעז-  
פּאַקאַיעט“ ער זיי נעבעך, דער גולן, דער רוצח!...  
תם: וואָס האָט ער זיך צו מישן אין אונד-  
זערע געשעפטן? מיר מישן זיך אין זיינע עסקים?  
מיר זאָגן אים דען אַ דעה? אונדז גייען אָן  
זיינע עסקים?

שטאַנדהאַפּט: (בלומרשט מיט שטאַרקייט)  
ניכאיי ליודי מאָוו, אַ יאָ זוראָוו!\*) (אַ ביסל מיט  
מורא) זיי אַרבעטן מעשים, מע זאָל די טאַקסע  
איבערגעבן אין אַנדערע הענט!

ספּאַדיק: ר' יאָסל איז געפאלן זייער  
אויף אַ גוטער עצה: היינט, מע זאָל זיי שיקן  
זאָגן: באשר אזוי ווי מיר האָבן שוין אָנגע-  
גרייט פאַר דער שטאַט אַ ים אַקסן, פאַר  
אַ גוזמא אַקסן און האָבן זייער מרבה בהוצאה  
געוועזן, בכך זאָל מען אונדז טאַקע באַלד אומ-  
קערן גאָר אַ גרויסע סומע געלט מיט אלע  
אונדזערע „אוביטקעס“, נעבעך, אלץ ניט, זאָלן  
מיר בלייבן אויף ווייטער, ביז מיר וועלן אויס-  
שעכטן די מחנה אַקסן. פאַרשטייט איר?

(\*) זאָלן לייט ליידיג, אַבי איך בין געוונט.



האָפּט, מכבד מיט קריאַת הַפּריגאָוואָר! איר זייט  
דאָך אַ געלערנטער.

שטאַנד האָפּט: (קוועטשט זיך אַביסל) בערד...  
בערדיט... בערדיטש... אַך, ניקאָי יעהאַ! וואָס  
פאַר אַ מין האַנד דאָס איז! וואָס איז דאָס  
פאַר אַ צוויי אותיות צום סוף פון דעם דאָ-  
זיקן וואָרט? דאָכט זיך-ע, ווע, און דערנאָך  
אַטוואָרדע זנאָק... מאַכט עס צום סוף-עו... אַך,  
ניקאָי יעהאַ... ווער וועט זיך שטעלן לייענען  
אַזאַ כתב, זאָנט פשוט, ר' ראובן, זאָנט: וואָס איז  
דאָ נאָך פאַר אַ תנאי? (ער גיט אַ פּיאַוואָק ינען  
דעם פּריגאָוואָר).

פּיאַוואָק ין: מע האָט דאָ אַרויסגעוואָרפן  
צוויי פון די אַלטע פּאַפּעטשיטעלעס.  
די פּינופּיאַ: וואָס הייסט אַרויסגעוואָרפן?  
למאי האָט איר גענומען אַזאַ פּריגאָוואָר?  
פּיאַוואָק ין: (געלאָסן) נישקשה, פאַרלאָזט זיך  
אויף מיר, איך פאַרשטיי אַן עסק.  
די פּינופּיאַ: הא, וועמען אַרויסגעוואָרפן,  
וועמען?

פּיאַוואָק ין: ר' משהן און ר' שמעיהן.  
בעל תכלית: מיך? פאַר מין מי, פאַר  
מין פּראָצע?

תם: (מיט אַ רחמנות-פּנים) פאַר וואָס גראָד  
מיך? געבעך, מיך?  
פּיאַוואָק ין: שא, כלעבן, נישקשה! ווער  
הערט זיי, די שקצים? מיט גאָטס הילף, איך  
וועל זיי פירן אין באָד אַריין! איך האָב אַ  
גלייכע עצה, ווי אַריינצונאָרן זיי אין זאָק.  
די פּינופּיאַ: גיכער, ר' ראובן! זאָנט,  
וואָס האָט איר פאַר אַן עצה?

פּיאַוואָק ין: גאָר אַ פּראָסטע עצה. היינט,  
מע זאָל איצט גאָר פאַמעלעך אַראָפּנעמען דעם  
ערשטן בויגן פאַפּיר פון דעם אָפּגעחטמעטן  
פּריגאָוואָר, צולייגן אַנשטאָט דעם אַן אַנדער  
בויגן און דאָרט אַריינשטעלן אַלע אַלטע גע-  
וועזענע פּאַפּעטשיטעלעס ווי פּריער, דערצו נאָך  
זאָל מען בפירוש פּריבאווען, אַז די אַבשטשע-  
סטווע וויילט זיי אויס בזה הלשון: אַזוי און  
אַזוי ווי מע ווייסט זיכער, אַז זיי, די פּאַפּע-  
טשיטעלעס, אַזעלכע און אַזעלכע, זיינען ער-  
לעכע לייט, זאָרגן תמיד לטובת הכלל, כלאַ-  
פּאַטשען זיך...

שטאַנד האָפּט: (מיט שטאַרקייט כלומרשט)  
ניקאָי ליודי מאָו, אַ יאָ זדראָוו.

די פּינופּיאַ: נו, מילא, מילא, האָבן זיי  
געזאָגט... וואָס איז בעסער געבליבן? וואָס  
איז דער סוף?

פּיאַוואָק ין: דער סוף איז געבליבן, איין  
ברירה, איר זאָלט ווייטער, ווייטער בלייבן...  
בזה האופן, אַז מע זאָל צו אייך צוועצן אַ  
פאַר נייע.

בעל תכלית: אַ שיינער תכלית, כ'לעבן,  
אַ פאַר נייע פאַרשויען נאָט אייך אויף אונדזער  
קאָפּ, אַ נייע פאַר!

תם: פאַרוואָס געבעך אַלץ אויף אונדזער  
קאָפּ? פאַרוואָס זאָלן מיר אַלץ ליידן?

פּיאַוואָק ין: דאָס איז נאָך גיט, כלעבן,  
אַזאַ גרויס אומגליק, די צוויי נייע זיינען פון  
די דאָזיקע פיינע-בריהם, וואָס מע פאַרשטאָפּט  
זיי שטילערהייט די מיילער... עס איז דאָ  
נאָך אַ תנאי, נאָך אַ יעזשעלע, נאָט אייך  
דעם „פּריגאָוואָר“, און לייענט! (ער גיט דעם גרויסן  
פּריגאָוואָר, אויף עטלעכע בויגן הערבאָנע פאַפּיר מיט  
אַ סך חתימות, ספּאָדיקן אין דער האַנט).

ספּאָדיק: (קוקט אין פאַפּיר ווי אַ האַן אין  
„בני אדם“ און פאַכט מיט די אַקסלען) מאָ-מאָ... בע,  
בע... נאָט לייענט איר, זייט מוחל, ר' משה!  
בעל תכלית: (פרוּט זיך לייענען) בע...  
הא? וואָרט, וואָרט אַביסל... עס איז, דאָכט  
זיך, אַ בוקי\*).

ר' יוסף: (קוקט אַריין פון דער זייט) יאָ, טאַקע,  
כלעבן, דאָכט זיך, אַ בוקי!

בעל תכלית: (שטופט אַריין געשווינד דעם פּרי-  
גאָוואָר ר' יוסף) אַדרבה, כלעבן, לייענט איר,  
ר' יוסף! למאי זאָלט איר זיך געבעך מוטשען  
אַריינקוקן פון דער זייט? איר וועט נאָך הלילה  
קאַליע מאַכן די ראיה.

ר' יוסף: (שטופט געשווינד אַריין דעם  
פּריגאָוואָר תמען) מייכעטייטע, ר' שמעיה, לייענט  
איר! מייכעטייטע, איר זייט דאָך עפעס פאַרט  
עלטער, איר האָט מיט אַ צען יאָר פּריער  
פאַר מיר חתונה געהאַט.

תם: (זייער תמעהאָפּט) איך בין אייך, שטאַנד-

(\* בוכשטאב „בע“.



ספאדיק: (זאלט אריין אין די רייר) פריבא-  
וועט טאקע נאך אויך „מוטשען זיך“, אזוי וועט  
זיין שטארקער.

בעל תכלית: פריבאוועט אויך: זיי קוקן  
אין תכלית אריין—דאס וועט בעסער נעמען.

פיאוווקין (וועט פאר) כלאפאטשען זיך.  
מוטשען זיך, נעבעך, קוקן אין תכלית אריין און  
ברענגען איין זייער פיל דער שטאדט מיט  
זייערע תחבולות, מיט זייער גוטסקייט, מיט  
זייער פרומקייט און ערלעכקייט...

שטאנדהאפט: (סלאנט איבער די רייר)  
פריבאוועט טאקע אויך: מיט זייער בילדונג.  
טיט זייער אויפקלערונג—דאס וועט א פך  
העלפן! איך ווייס, מיט וואס צו נעמען...

פיאוווקין: (הייבט אן נאכאמאל) מיט זייער  
גוטסקייט, מיט זייער בילדונג, טיט זייער אויפ-  
קלערונג, מיט זייער פרומקייט און ערלעכקייט.  
לכן א פאטאמו, וויילט מען זיי ווידער פאר  
פירער און מע באפרייט זיי פון חשבון. מע  
פארלאזט זיך פריער אויף גאט, דערנאך טאקע  
אויף זיי, אי פראטשע, אי פראטשע...\*)

די פנופא: (פריילעך) אן, זייער גוט,  
ר' ראובן! אט וואס הייסט לערנען אין א חדר?  
ספאדיק: גאנץ גלייך, וואס איר האט  
אריינגעשטעלט „מע באפרייט זיי פון חשבון“,  
פארשטייט איר?

די פנופא: מיר פארשטייען, פארוואס  
זאלן מיר עס ניט פארשטיין, פארוואס זאלן  
מיר עס ניט פארשטיין?

פיאוווקין: הערט אבער דעם שפיק, אם-כן  
קען שוין דאך דער פריגאוואר אייך דינען פאר  
א קוויט, אז איר האט חלילה נישט נהנה גע-  
וועזן פון ארעם געלט, און איר האט שוין ניט  
פאר דער האנט לעת עתה, וואס מער מורא צו  
האבן. איצט פארשטייט איר, למאי איך האב  
ביי זיי גענומען א פריגאוואר? נישקשה, איך  
האב זיי מיט גאטס הילף אפגעטאן אויף טער-  
קיש!

די פנופא: אוואדע, ר' ראובן, האט  
איר זיי געפירט אין באד אריין! אוואדע האט

(\*) און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער.

איר זיי געשטעלט א חופה! איצט, זעט איר,  
וואלט מען זיך געדארפט נעמען צו לאקשעוויצן,  
צו דעם פראצענטניק, מע זאל אים א פיק טאן  
שטילערהייט, ווו מע דארף. זאל ער האבן  
זיך צו קראצן, זאל ער ווייטער וויסן, ווי זיך  
צו טשעפען מיט א שטאט!...

שטאנדהאפט: (מיט א חונק צו פיאווקינען)  
נו, וואס הערט זיך מפת דעם, וואס איך האב  
איך געזאגט? האט איר אים שוין פארזארגט?  
פיאוווקין: וואס קלערט איר דא?  
מסתמא האב איך אים שוין גוט פארטראכטן  
מע האט שוין אוועקגעשריבן... ער וועט אויף  
זיך האבן א גוט פעקל! טרוקן וועט שוין דער  
פראצענטניק ניט ארויס, ער וועט זיך, נישקשה,  
מוזן אפשאקלען מיט א שיינעם גראשן!

שטאנדהאפט: א שיינע ריינע כפרה!  
ער וועט שוין פארוואגן דעם צענטן.

די פנופא: מיר שטויסן זיך אן, וואס  
איר רעדט. מיר פארשטייען, מיר פארשטייען,  
וואס איר מיינט. קיין פינגער אין מויל דארף  
מע אונדז, ברוך השם, ניט אריינלייגן.

ספאדיק: (מיט א יראת-שמים פנימל) און  
איך, זעט איר, שטויס מיר ניט אן; אז צוויי  
מענטשן ריידן א סוד, וויל איך גאר ניט הערן.  
איך פארשטיי, אסור ניט, ביי מיין ידישקייט,  
וואס ר' יודל און ר' ראובן שמועסן דא עפעס  
צווישן זיך...

פיאוווקין: (צו דער פנופא) פונדעסטוועגן  
מיין עצה איז, נאך אלע זאכן זאל מען פארט  
שלום ווערן מיט לאקשעוויצן און מיט פריד-  
לען. ווי זאגט מען עפעס: בעסער צען גוטע  
פריינד איידער איין שונא. אוואדע אָנלערנען  
לאקשעוויצן שטילערהייט, ער זאל ניט וויסן,  
פון וואנען די קויל האט אים געטראפן, דאס  
איז נייטיק; נאך ווידער שלום ווערן מיט אים,  
דאס איז אויך נייטיק; איך דארף עס האבן  
צום עסק איך האלט זיך טאקע אלץ ביי מיי-  
נעם: א פאטש און שלום! א ביס, אזש צייכנס  
זאלן שטיין, און טאקע ווייטער חבר!

ר' יוסף: מייכעטייסע, א פאטש און שלום!  
שטאנדהאפט: מיינע ווערטער! איך  
האב נאך פריער געזאגט, מע זאל אים פאר-



ווייל א גוטן טאג! איך מוז גיין באווארענען  
נאך עטלעכע זאכן (ער גייט אהער).  
אלע: א גוטן! א גוטן!  
(פארהאנג)

שטאפן דאס מויל, זאל ער נישט בילן! איך קען  
די וועלט...  
פֿיזיק: אזוי, אזוי בלייבט עס. דער-

# אונדזער קלוב.

3. א בון העט ליב זיין היימערס און שטרעבט  
עס צו דערקענען;
4. א בון איז אלעמאל פריינטלעך, איז געזיג, העלפט זינע מיטמעסטן און איז א ברודער צו יעדן בון;
5. א בון העט ליב יעדן פארשטאנדן מענטשן און העט געטונג פאר פארשטאנדן;
6. א בון העט ליב די גאטע און שטרעבט זי צו דערקענען;
7. א בון איז ריכטיגלייט, געהערשט זיך אין אלע פאלן און פאלגט זיין פאטער;
8. א בון איז לעבנסלוסטיק און פארלירט קינמאל נישט דעם מוט;
9. א בון איז נישט קיין אומברענגער, געברענגט נישט פארן בלל;
10. א בון זאגט פאר דער היינענע און געוונט פון זיך און פון דער סביבה.

## וואָס הערט זיך אין „בון“

איצט וועט שוין פארן 10 רינגען (איבער 100 בינען). די ערשטע קייט איז שוין געשלאסן. די ווייטער-דיקע רינגען וועלן שוין זיין פון דער צווייטער קייט. קומען קומען מיר זיך צונויף 2 מאל אין וואך: דינסטאג און שבת. פון איצט האבן מיר שוין געהאט פאלגנדיקע עקסערסיצעס (צומאס: 1) קיין פושקארניע; 2) קיין דעי רעק; 3) קיין יערוזאלימקע; 4) קיין פארבארגעק; 5) צו דער גרינער פערע; 6) קיין טראק; 7) קיין פאנאר; 8) קיין ווערינעק; 9) קיין וויליקע.

אינאיינעם וועלן מיר אנהייבן לערנען די אינטער-גאנצאלע שפראך עספערמאנט. דערמאל האבן מיר גע-האט בלויז איין לעקציע.

לעצטנס האבן מיר געהאט צו גאט דעם פארהאל-טער פון דער אמעריקאנער קינדער. קאלאניע. בויבעריק-ליבוס לערער. ער האט אונז דערציילט וועגן דעם לעבן, יום-טובים-פון די בויבעריקאנער. אויך האבן מיר געהאט צו גאט די הארשענער לערערין ר. סימאנאויטש און דעם דיכטער פריץ הירשביין, וועלכער האט דערציילט וועגן דעם לעבן פון די קינדער אין כינע און יאפאן.

## א יידישע שול אין קאפענהאגן.

מע שרייבט אונז פון קאפענהאגן: נאך א ברור סער אקטיווער ארבעט איז געלונגען צו גרינדן אין קאפענהאגן א יידישע קאנטאגאטא פאר קינדער פון די אייגענע פארשטאנד פון רוסלאנד און פוילן. די שול עס. זיכטירט ביי א 10 וואכן, פארמאגט שוין 130 קינדער און האט שוין דערגרייכט גוטע רעזולטאטן. ס'איז אויך געגרינדעט א קינדער-כאפ און ס'ווערן געווענען יידישע לידער. דער דיריגענט פון כאפ איז דער זייער טיכטי-קער און פליסיקער ה' פ. בערעזאנסקי. דערזעלבער איז אויך דיריגענט פון יידישן געזאנג-פארטיי. הומיר-אין קאפענהאגן. די גרינדער זינען געווען: פ. וועלנער, א. קראקאנסקי און גארדאן. די לערער זינען: פ. ביי-לין און א. קראקאנסקי. די פארהאלטונג פון דער שול באשטייט פון די הערן: פ. וועלנער, אייזנבערג און ביצער. הנוכה-קאנט אין דער קאפענהאגנער יידישער שול.

הנוכה, צייט האט די שול אייגענע קאנטאגאטא א הנוכה-קאנט. צום ערשטן מאל אין קאפענהאגן זינען קינדער פון א יידישער שול אויסגעטרעטן פאר א פובליקום, געווענען יידישע לידער, דעקלאמירט יידישע ווערק. די באגייטערונג פון דעם געקומענעם עולם איז געווען אזוי גרויס, אז ביי סילע האבן זיך געוויזן טרערן אין די אויגן. דער לערער פון דער שול ס. בילין האט געהאלטן א רעדע, אין וועלכער ער האט פארגליכן די אמאליקע העלעניסטן מיט די איצטיקע אסימילאטאנען. ער פארערט אויך די קינדער צו זיין שטאלצע מוסיקע יידן און אממע אייניקלעך פון די פאקאבייער. ס'איז אויך אויסגעטרעטן דער 12-יאריקער חונדער-קינד סעריץ פראמבערג. דער לערער קרא-קאנסקי האט פארגעלייטעט שלום-עליכעם, מע האט גע-סילט מתנות און ס'איז געווען ליהודים.

## „ביין“

ווי אונזערע ליענער איז שוין באקאנט, עקזיסטירט שוין אין חילנע אין משך פון א יאר צייט א קינדער-סקוויטן-ארגאניזאציע „ביין“. מיר ברענגען

## די צען געבאט פון „ביין“:

1. אויסן הארט פון א בון קען מען זיך פארלאזן;
2. א בון דינט דער יידיש-וועלטלעכער קולטור;



געשטעלט געווארן אלע צייטשריפטן, אין וועלכע מען  
דעלע האט זיך געדריקט, אלע אויסגאבעס פון מענדעלעס  
ווערק, ארטיקלען וועגן מענדעלעס, מענדעלעס אין אנדערע  
שפראכן. די אויסשטעלונג איז באזוכט געווארן פון פיל  
שולן און לערער.  
א שאד נאך, וואס אזא אויסשטעלונג בלייבט נישט קיין  
שטענדיקע אנשטאלט.

### דונילאוויטש.

די קארעספאנדענטן פון דונילאוויטשער פאלקס-שול  
כאטש שניידער שרייבט אונדז: (1) אויף אן אלגעמיינער  
פארזאמלונג פון די שילער איז אויסגעוויילט געווארן  
א נייע קינדער-פארזאמלונג און ס'זיינען באשטימט געווארן  
פאלגנדיקע קאמיטעס: פאר דער ביבליאטעק, פאר דער  
הילפס-קאסע, קלוב, ווירטשאפט, זאמלונגען פון מאטעריאלן  
א. א. ס'איז אויך באשלאסן געווארן צו גרינדן א קאמפ-  
ראטיוו. די שול האט געשאפן 20 אפאנענטן פון די „גרינ-  
ביימעלעך”. אין קלוב ווערן איינגעארדנט קעסטל-אונטן,  
אין וועלכע ס'נעמט אנטויל דער לערער וויינשטיין. צום  
10-טן יארצייט פון ממ"ס האבן די קינדער געשטעלט ד  
„טאקסע” לויט די „גרינינקע ביימעלעך” און אויך דעקלאר-  
מירט די לידער פון די „ביימעלעך” לכבוד ר' מענדעלע  
לובלין.

ח' יוסף הערנהוט פון לובלין שרייבט אונדז: מיר פאר-  
מאגן שוין אין לובלין 3 יידישע פאלקס-שולן. אבער —  
נישט קיין באנצע, שטיקלעך שולן: 1 — 4-קלאסיקע; 1 —  
3-קלאסיקע און 1 — 5-קלאסיקע. צום נייעם שול-יאָר  
האבן מיר שוין אויך געעפנט א 6-טן קלאס. אין 6-טן  
קלאס געפינען זיך אינגאנצן 11 שילער-ינס. אין די ערשטע  
קלאסן איז צום נייעם שול-יאָר צוגעקומען העכער 120  
קינדער. דער אינטערעס פאר דער יידישער שול וואקסט.

### יידישע שולן אין די קאָאָפּעראַטיווע אַרבעטער- קאָלאָניעס.

אין אמעריקע האבן לעצטנס די יידישע ארבעטער  
אנגעהויבן צו בויען קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניעס. ביי די קא-  
לאָניעס בויען זיך נייע יידישע שולן. מע שרייבט אונדז,  
אז אין איינער פון די דאָזיקע שולן (2700 באַזוכער פארק  
איסט) אַרבעט איצט אלס לערער דער דיכטער י. א. ראָנטש.

מע שרייבט אונדז: אין טאָראָנטאָ (קאנאדע) זיינען  
איצט פאראן 3 שולן פון אַרבעטער-דינג און א פערטע  
האלט זיך ביים עפענען. היינטיקן זומער האט מען אויך  
אויסגעבויט א קעמפ „יונג-וועלט”, אין וועלכן עס האבן  
פארבראכט 135 קינדער א וואך. אויסער דעם קעמפ זיינען  
פאראן נאך 2.

### מענדעלע-פייערונגען אין די ווילנער יידישע שולן.

אין אלע ווילנער יידיש-וועלטלעכע שולן האט מען  
געפייערט דעם 10-טן יארצייט פון ממ"ס. אומעטום האט  
מען געלערנט און געשטעלט דעם זיידנס ווערק, דערציילט  
וועגן דעם זיידן. אין „מסיבי השכלה” האט מען געשטעלט  
די „טאקסע” לויט די „ביימעלעך” און א פראגמענט פון  
„מסעות”.

### מענדעלע-אויסשטעלונג אין ווילנער הומאניס- טישער גימנאזיע.

א וויכטיקע זאך צום 10-טן יארצייט האט אויסגעטאן  
די הומאניסטישע גימנאזיע. די שילער פון 8-טן קלאס  
האבן צוגעזאמלט פון אלע היגע יידישע ביבליאטעקן  
אלע ווערק, וואס זיינען פארבונדן מיט מענדעלעס נאמען, און  
האבן ארגאניזירט א מענדעלע-אויסשטעלונג. עס זיינען אויס-

## דאָס פריילעכע ווינקל.

(12) מיין פעטערס א ברודער און מיינער נישט קיין  
פעטער. ווער איז דאָס?  
(13) א קינד זאגט צום טאטן: „דו ביסט מיין טאטע  
און איך בין נישט דוין זון”. ווי קאן דאָס זיין?

### באַשיידונגען צום נומ. 5-6.

#### פראגן-רעטענישן.

(1) מצרים; (2) 8; (3) געלט; (4) רכילות; (5) שוועסטער-  
קינד.  
די נעמען פון די טרעפער וועלן זיין געדריקט אין  
נומ' 8.

#### פראגן-רעטענישן.

(6) וועלכן וואסער קען מען טראגן אין א זיפ?  
(7) ווי שרייבט מען אן נח מיט זיבן גרויון?  
(8) וואס איז דער אנהייב פון א נגיד און דעם סוף  
פון ארעמאן?  
(9) וואס איז דאָס פאר א וואָרט — ווען מע שרייבט  
צו צו אים נאָך אותיות, ווערט עס קירצער?  
(10) איך נעם אראפ פון דרייסיק דרייסיק און  
ס'בלייבט זעכציק. ווי קען דאָס זיין?  
(12) ווימיל ער זאל נישט אַרבעטן, בלייבט ער אלץ  
ביים קרן. ווער איז דאָס?

Redaktor--wydawca Sz. BASTOMSKI.

רעדאַקטאָר-אַרויסגעבער ש. באַסטאָמסקי.

Drukarnia Sp. Wytw.-Handlowe. Wilno, Trocka 7.